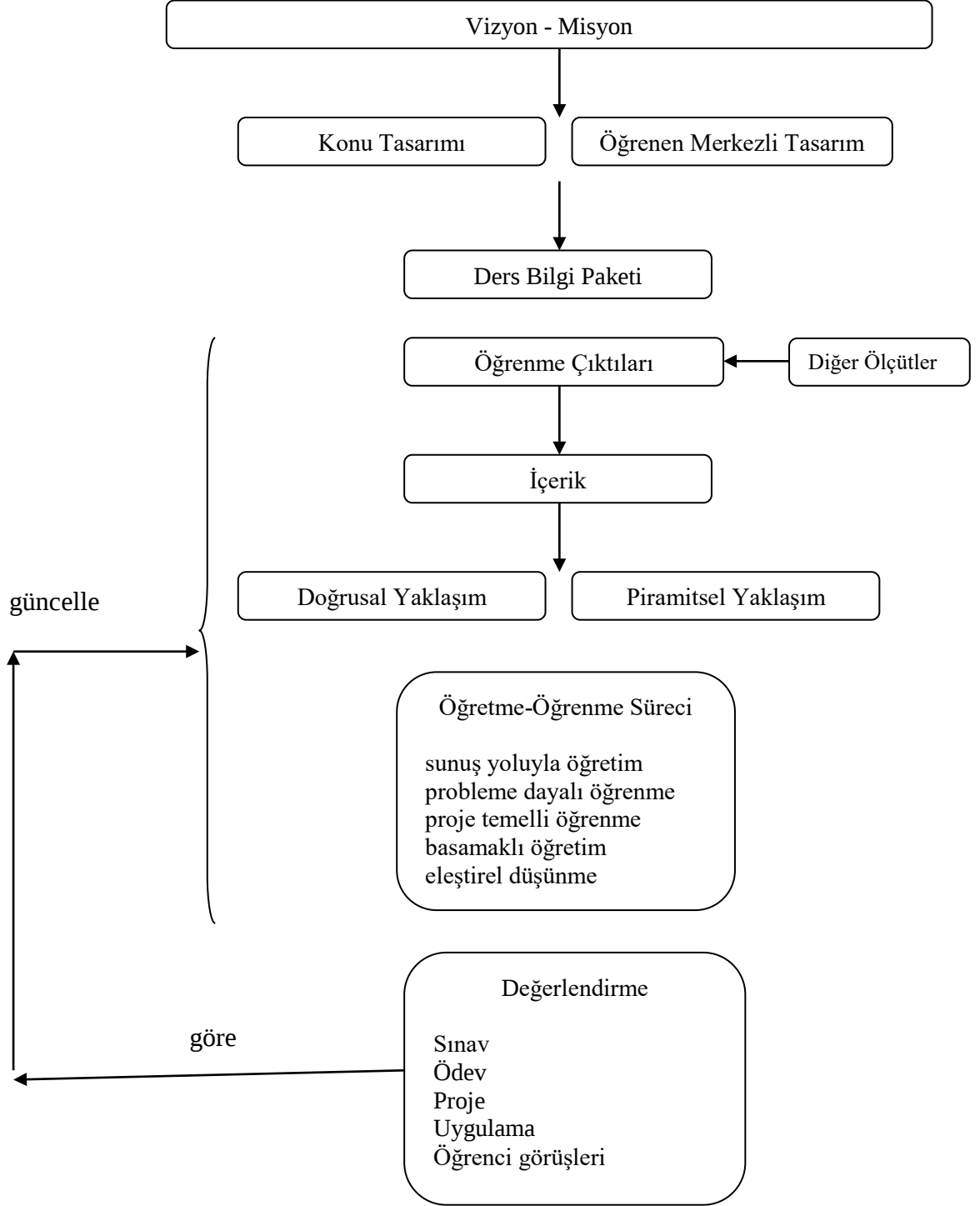

ÖĞRETİM PROGRAMI TASARIMI – DERS BİLGİ PAKETİ

Öğretim programının nasıl tasarlanabileceğini, ders bilgi paketinin nasıl oluşturulabileceğini, ders bilgi paketinin nasıl değerlendirilebileceğini ve güncellenebileceğini içeren süreçler Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Öğretim Programı Tasarımı, İçerik Düzenleme, Ders Bilgi Paketi Oluşturma, Öğretim ve Değerlendirme Süreci

Şekilde de görüleceği üzere her bir öge birbiriyle ilişkilidir ve birbirinin belirleyicisidir. Tasarımı belirleyen fakültenizin vizyon ve misyonudur. Vizyon, misyon, benimsenen tasarım ve diğer ölçütler dikkate alınarak öğrenme çıktıları yazılır. Öğrenme çıktılarına ulaşmada araç olacak içerik (konular) düzenlenir. Öğrenme çıktılarına ulaşmayı sağlayacak öğretme-öğrenme modeller, yaklaşımlar, stratejiler, yöntemler ya da teknikler belirlenir. Bunlardan hangisinin işe koşulacağını belirleyen öğrenme çıktısıdır. Aynı şekilde öğrenme çıktıları değerlendirmede hangi araçların kullanılacağını belirler. Öğrenme çıktılarına ulaşıp ulaşılmadığını anlamada etkili olacak ölçme aracı/araçları seçilir. Değerlendirme sonucunda öğrenme çıktılarında, içerikte ve yöntemlerde düzenlemeler yapıp geliştirilir. Görüldüğü gibi vizyon-misyon tasarımın, bu ikisi ve diğer ölçütler öğrenme çıktılarının, öğrenme çıktıları içeriğin, öğretme-öğrenme yöntemlerinin ve değerlendirme araçlarının belirleyicisidir. Aşağıda her bir öge-aşama kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

Vizyon – Misyon

Vizyonunuz ve misyonunuz fakültenizin eğitim anlayışını bir başka ifade ile eğitim felsefesini ifade eder. Eğitim felsefesi öğretim programı tasarımının, öğrenme çıktılarının belirleyicidir.

Öğretim Programı Tasarımları

Program tasarımı hangi boyuta ağırlık verileceği kararının verilmesidir. Bu kararın belirleyicisi daha önce de ifade edildiği gibi eğitim felsefesidir. Birçok program tasarımı olmakla birlikte içeriğe (konuya) ağırlık veren “konu tasarımı” ve öğrenene ağırlık veren “öğrenen merkezli tasarım” en çok bilinen ve uygulanabilir tasarımlardır.

Konu tasarımı

En eski yaklaşımdır. Öğretmenler bu yaklaşımla hazırlanan tasarımlarla yetiştirildikleri için öğretmenler tarafından en iyi bilinen yaklaşımdır. Kolay ve bilinen bir yol olması nedeniyle dünyada özellikle Türkiye’de yaygın olarak kabul görmüştür. Evrensel değerleri olan ve doğru olan konular ele alınır ve sınıflara dağıtılır. Konular sınıfların seviyesine göre hiyerarşik (somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, yakından uzağa) olarak sıralanır. Bazı konular çok önemlidir. Konunun mükemmel olarak öğrenilmesini ele alan bu tasarımda öğretim sunuş yoluyla yapılır ve temel kaynak kitaptır.

Bu program tasarımında içerik; disiplinlere, derslere ve konulara ayrılarak belli bir düzen içinde öğretim programına yerleştirilir. Dersler iyi yapılandırılmış birer disiplin şeklinde tasarlanırken, bu derslerin alt boyutlarında yer alan bilgi grupları da konular olarak düzenlenir. Örneğin psikoloji bölümünde öğrenme psikolojisi, gelişim psikolojisi, sosyal psikoloji dersleri düzenlenir ve bu derslerin alt boyutlarında yer alan bilgi grupları konuları oluşturur. Konular ders kitabı şeklinde düzenlenerek öğrenciye sunulur. Konuların öğrencilere sunulma sırası ve süresi önceden belirlenir.

Öğrenen merkezli tasarım

“Kişi yaşadığını öğrenir.” düşüncesi bu yaklaşımın temelidir. Bu tasarımın savunucuları öğrencinin en iyi şekilde öğrenebilmesi için onun etkin duruma geçirilmesi gerektiğini öne sürerler. Öğrencinin ilgisi ve ihtiyaçları ön plandadır. Öğrenme, öğrencinin yaşantısında ayrılmamalıdır, ikisi birbiri ile bağlantılıdır. Bu tasarıda önemli olan öğrenmenin öğrencinin öğrenmeye katılımıyla gerçekleşebileceğinin farkına varılmasıdır. Bu amaçla, öğrencinin ilgi, ihtiyaç, merak, güdü ve beklentileri gibi bireysel özellikleri ön planda tutularak, öğrenme sürecine aktif katılımı sağlanır.

Yükseköğretimde uygulanabilir olan iki tasarım kısaca açıklanmaya çalışıldı. Bu iki tasarımdan hangisini benimseyebiliriz? Bu soruyu cevaplamak için iki tasarıma yapılan eleştirileri gözden geçirmekte fayda var. Öğrencinin edilgen bir şekilde bilgiyi alan tarafı temsil etmesi, konuya ve konunun aktarılmasına ağırlık verilmesi, öğrenilenlerin uygulamaya yansıtılamaması, öğretimin genellikle sunuş yoluyla yapılması konu tasarımına getirilen eleştiriler arasındadır. Öğrenen merkezli tasarımda tasarım önceden hazırlanmaz, program tasarısı öğrenci ile birlikte, öğrencinin ilgi, ihtiyaç, beklenti ve görüşleri dikkate alarak şekillendirilir. Öğrenen merkezli tasarımın bu özelliği bu tasarımın uygulanabilirliğini güçleştirmektedir. Bu durumda tasarıma karar vermede her iki yaklaşımdan da faydalanılarak bir senteze ulaşılabilir.

Konu tasarımı diğer tasarımlara göre yükseköğretimde daha uygulanabilir tasarımdır. Öğrenci yükseköğretimi tamamladığında o alanın uzmanı olacağından alanın disiplinlerini ve disiplinlerdeki konuları çok iyi öğrenmelidir. Bu durumda da konunun uzmanı olan öğretim elemanının konuyu sunması da önemli hale gelir. Ancak öğretme-öğrenme sürecinde öğrencinin aktif olması, yaparak yaşayarak öğrenmesinin önemi de göz önüne alındığında, derslerde öğrencinin aktif olacağı probleme dayalı öğrenme, proje temelli öğrenme, basamaklı

öğretim, eleştirel düşünme gibi yaklaşım ve yöntemler işe koşularak öğrenen merkezli tasarım da işe koşulur. Böylelikle konu tasarımı ağırlıklı öğrenen merkezli bir tasarım benimsenmiş olur. Yani derslerin ve konuların düzenlenmesinde konu tasarımı temele alınabilir, derslerin işlenmesinde sunuş yoluyla öğretimle birlikte öğrenciyi aktif kılacak yöntemler uygulanır.

Ders Bilgi Paketi

Ders bilgi paketi oluşturma öğrenme çıktılarının yazılması, içeriğin düzenlenmesi, öğretme-öğrenme sürecinin ve değerlendirme işlemlerinin planlanması işlemlerini içerir.

Öğrenme Çıktıları

Öğrenme çıktıları; öğrenme süreci sonunda, öğrencinin; neyi bilmesi, anlaması ve yapabilmesi gerektiğini ifade eder. Öğrenme sonucu, öğrenme tamamlandıktan sonra öğrencinin ne yapabileceğini anlatır. Kısacası öğrenciye kazandırmak istediğimiz özelliklerdir. Bu özellikler; bilgi, beceri, yetenek, tutum, değer vb. olabilir. Öğrenme çıktıları yazılırken, aşağıdaki sorular düşünülmeli ve bu sorulara verilecek cevaplara göre yazılmalıdır.

Bu dersi tamamlayan öğrenci;

Hangi bilgileri edinmiş olmalı, neyi bilmeli?

Bu derste kazanması gereken ya da geliştirmesi beklenen beceriler nelerdir?

Hangi değerlere sahip olmalı?

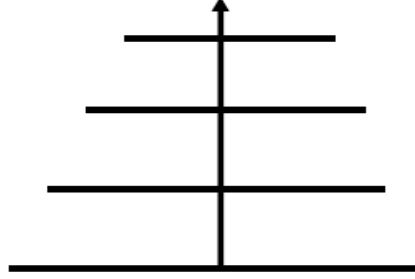
Hangi uygulamaları yapabilmeli?

Öğrenme çıktıları yazılırken vizyon-misyon ve diğer ölçütler de dikkate alınmalıdır. İlgili derste vizyona-misyona ve diğer ölçütlere ulaşılmasına katkıda bulunacak kazanımlar da yazılmalıdır. “Bu ders için nasıl bir kazanım yazarsam bu kazanım gerçekleştiğinde vizyonda-misyonda ya da diğer ölçütlerde ifade edilen özelliklere sahip bireyler yetişmiş olur?” sorusunun cevabı düşünülmelidir. Diğer ölçütler ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşlarca belirlenmiş standartlardır. Örneğin eğitim fakültesi için Milli Eğitim Bakanlığınca, öğretmen strateji belgesinde yer alan “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri” öğrenme çıktıları yazarken dikkate alınması gerekir.

İçerik

İçerik “ne öğretelim” sorusunun cevabıdır. İçerik öğrenme çıktılarına ulaşmak için bir araçtır. Bu nedenle önce öğrenme çıktıları belirlenir daha sonra öğrenme çıktılarına ulaşılmasında araç olan içerik düzenlenir. Fakültenizde / bilim dalınızda okutulması kararlaştırılan derslerin içeriklerinin oluşturulmasında çok farklı yaklaşımlar kullanılabilir. Burada bu yaklaşımlardan ikisinden bahsedilecektir.

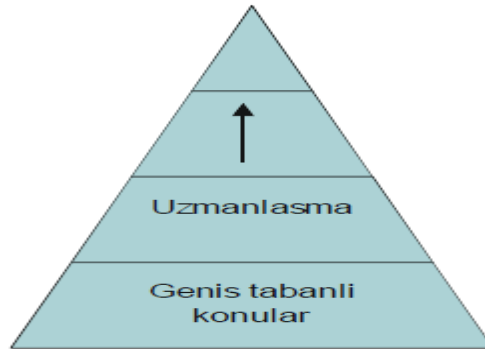
Doğrusal yaklaşım

Doğrusal yaklaşım, konuların önkoşulluluk ilişkisi olacak biçimde ve doğrusal olarak düzenlenmesidir. Bu yaklaşıma göre içeriğin, her bir konunun tam öğrenilmesi ancak kendinden önceki konunun tam öğrenilmesini gerekli kılacak biçimde doğrusal olarak yapılması gerektiği varsayılır. Görüldüğü gibi bu yaklaşım, ön koşul öğrenmelerin yoğunlukta olduğu, sıkı aşamalılık gösteren konuların yer aldığı (biri öğrenilmeden diğerinin öğrenilmesinin zor olduğu) derslerin konularının düzenlenmesinde uygun bir yaklaşımdır.

İçerik düzenlemede bu yaklaşım benimsendiğinde konular kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde 14 haftaya dağıtılabilir.

Piramitsel yaklaşım

Piramitsel yaklaşım, derslerin konularının düzenlenmesinde ziyade fakültede / bilim dalında okutulacak derslerin seçimi ve dönemlere dağıtılmasında benimsenebilir. Bu yaklaşım uzmanlığın daha geniş tabana yayılmış bir içerik üzerine inşa edildiği bir bütünlüğü ifade eder. Piramitsel yaklaşım, ilk yıllarda geniş tabanlı konuların yer aldığı giderek uzmanlaşmanın küçük birimlerde olduğu ve daraldığı bir yaklaşımdır. Öğretimin ilk yıllarında

geniş konu alanları verilerek, ileriki yıllarda küçük birimlerle derinlemesine ele alınır. Öğrenci programı tamamladığında konunun uzmanı olur. Örneğin dersler psikolojiye giriş, öğrenme psikolojisi, bilişsel öğrenme kuramları şeklinde geniş tabanlı bir yaklaşımdan daraltmış bir yaklaşıma doğru olacak şekilde belirlenip ilk yıllardan sonraki yıllara dağıtılabilir.

İçeriğin düzenlenmesiyle ilgili sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Fakültede / bilim dalında okutulacak derslerin belirlenmesinde piramitsel, belirlenen bu derslerin konularının düzenlenmesinde ve haftalara dağıtılmasında doğrusal yaklaşım benimsenebilir.

Öğretme-Öğrenme Süreci

Öğretme-öğrenme süreci nasıl sorusunun cevabıdır. Öğrenme çıktılarına ulaşılabilmesi için dersin nasıl işleneceğidir. Burada en önemli nokta derste kullanılacak modelin/yaklaşımın/stratejinin/yöntemin/teknik seçimidir. Bu seçimi belirleyen öğrenme çıktısıdır. Öğrenme çıktısının gerçekleşmesini sağlayacak yöntem seçilmelidir.

Önceki sayfalarda konu tasarımı ağırlıklı öğrenen merkezli bir tasarımın uygulanılabileceği ifade edilmişti. Yani derslerin ve konuların düzenlenmesinde konu tasarımı temele alınabilir, derslerin işlenmesinde sunuş yoluyla öğretimle birlikte öğrenciyi aktif kılacak yöntemler uygulanır.

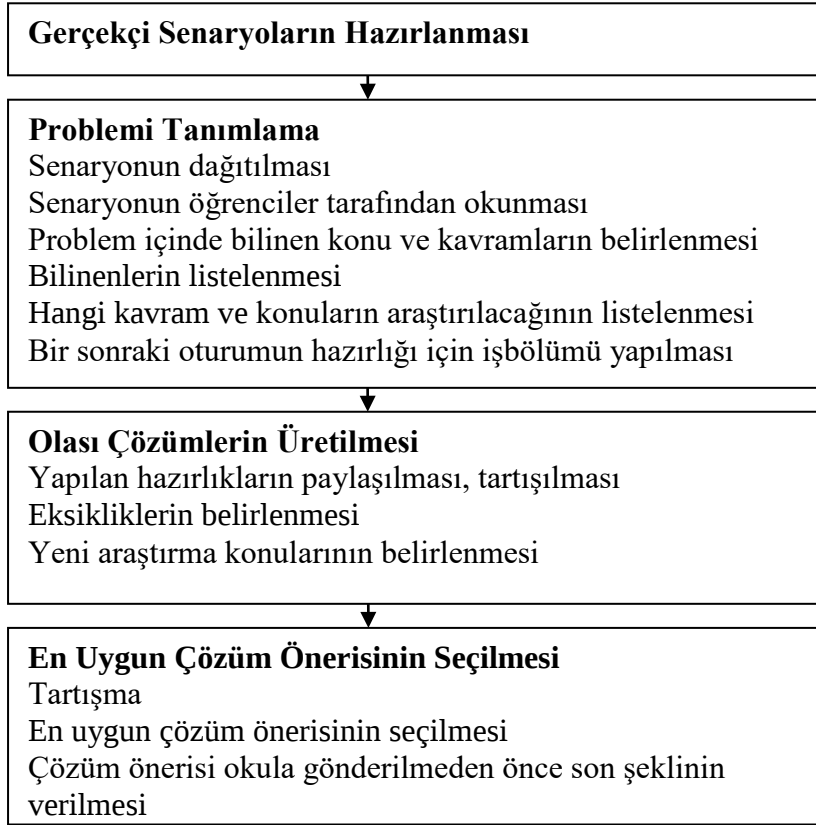
Öğretme-öğrenme sürecinde öğrencinin aktif olması, yaparak yaşayarak öğrenebilmesi amacıyla derslerde işe koşulabilecek bazı yaklaşımlar hakkında aşağıda kısaca bilgi verilmiştir.

Probleme dayalı öğrenme

Probleme dayalı öğrenme öğrencilerin yeni, karmaşık ve sorunlu gerçek hayat problemlerini çözmek için bilimsel yöntemin ilkelerini kullanarak çalışmaları ve kendi öğrenmelerini gerçekleştirmeleridir. Bu öğretim yaklaşımı ile öğrenciye, gerçek meslek yaşamında karşılaşacağı sorunları çözerken bir mantık yürütme, analiz etme, sentezleme, bilgiye ulaşma ve yorumlama becerisi alışkanlığı kazandırılmaya çalışılır. Probleme dayalı öğrenme, anlamlı, kavramsal ve gerçek dünya durumlarının yaratıldığı bir eğitim ortamında, bilgiyi ve problem çözme becerilerini geliştirirken, öğrencilere kaynak, rehberlik ve eğitim sağlayan pedagojik bir stratejidir. Probleme dayalı öğrenmede öğrenciler işbirliği içinde bir problemi araştırmaya ve geçerli çözüm yolları üretmeye çalışırlar. Genellikle düz anlatım

formatında yapılan öğretimin aksine, probleme dayalı öğrenmede öğretimi kolaylaştırıcı bir rehber öğretmen ve küçük tartışma gruplarına bölünmüş öğrenciler vardır.

Aşamaları

Probleme dayalı öğrenmede öğrenciler gruplara ayrılır. Gruplar 2-4; 5-8; 9-12 kişi olabilir. Problem senaryo şeklinde sunulur. Problemin gerçek hayattan olması tercih edilir. Tüm fakültelerde tercih edilebilir. Hukuk, tıp ve sağlık bilimlerinde özellikle tercih edilebilir.

Proje tabanlı öğrenme

Proje tabanlı öğrenme, öğrenci açısından tasarımı geliştirmeye, hayal etmeye, planlamaya, kurgulamaya dayalı bir öğrenme yaklaşımı; öğretmen açısından ise öğrenciyi merkeze alan ve gerçek yaşam ortamlarını sınıfa taşıyarak öğrencileri projeler çerçevesinde çalıştırırken, onların disiplinlerarası ilişki kurmalarını sağlayan bir öğretim yöntemidir.

Proje bir soru ya da problemle başlar. Bir başka ifade ile bir problem ele alınır, bu problemi çözmek için sorular geliştirilir. Bu sorular öğrenciyi harekete geçirebilecek sorular olmalıdır. Çünkü öğrenci bu soruları cevaplayabilmek için bir araştırma sürecine girecektir.

Yani; denenceler oluşturacak, veriler toplayıp analiz edecek, elde ettiği sonuçları raporlaştıracak ve sunacaktır. Bütün bu süreçlerin tamamlanabilmesi baştaki soruların itici gücüne bağlıdır. Soru belirlendikten sonra araştırma süreci başlar. Bu süreçte öğretmen kolaylaştırıcıdır. Öğrenciler öğretmenin denetiminde araştırmaya yönlendirirler. Öğrenciler kendi araştırma tasarımlarıyla, öğrenme planlarıyla ve birçok öğrenme stratejisini kullanarak gerçek problemleri çözmeye çalışırlar. Öğrenciler araştırma sürecinde öğrenirler. Araştırma sürecinde sorular sorma, tartışma, tahminde bulunma, plan yapma, deneyler tasarlama, veri toplama ve verileri analiz etme, sonuçlar çıkarma, fikirleri ve bulguları diğerleri ile tartışma, yeni sorular oluşturma gibi etkinlikler yer alır. Bütün bu etkinlikler sonunda bir ürün ulaşılmalıdır. Bir başka ifade ile proje bir ürünle sonuçlanmalıdır. Bu ürün bir rapor olabileceği gibi modeller, maketler vb. olabilir. Projelerin iki önemli ögesi vardır. Birincisi; bir problem (Bu problem çözümü açık olmayan bir problemdir.) ya da soru olmalı, bu problemi çözmek ya da sorunun cevabını bulmak için aktiviteler olmalıdır. İkincisi; süreç bir ürünle sonuçlanmalıdır.

Bu açıklamalara dayalı olarak proje tabanlı öğrenmenin aşamalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Dersin hedefine-ünitesine-konusuna uygun problemin belirlenmesi
- Problemin tanımlanması ve soruların oluşturulması
- Ürünün belirlenmesi
- Değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi
- Öğrencinin ya da öğrencilerin projelerini tasarlamaları, çalışmalarını planlamaları
- Çalışma planlarının uygulanması
- Projenin (ürünün) sunumu

Proje tabanlı öğrenmede proje ürünü, öğrenci gelişimi, performans, işbirliği süreci değerlendirilir. Bu çıktıların ölçebilecek ölçme araçları kullanılır. Bunlar; portfolyolar, rubrikler, kendini değerlendirme, akran değerlendirmesi, görüşme, gözlem, öğrenme günlükleri gibi araçlar olabilir.

Basamaklı ğretim

Basamaklı ğretimde üç basamak vardır. Her basamakta öğrencilerin yerine getirmeleri gereken görevler (seçenekler) vardır. Öğrencilere her basamakta farklı görevler sunulur. Öğrenciler her bir basamaktan, o basamaktan alınması gereken puanı alabilecekleri kadar görev seçer. Örneğın C basamağında 10 görev (dev) sunulabilir. Her görevin puan değeri vardır. Bir görev 5 puan, başka bir görev 7 puan, bir başka görev ise 10 puan olabilir. Bu basamaktan alınması gereken puan 40 olarak belirlenmişse, ğrenci 40 puanlık görev seçer. C basamağından 40 puanı alamayan B basamağına çıkamaz.

En alt basamak öğrencilerin konu ile ilgili temel bilgi ve becerileri öğrenmelerini gerektiren C basamağıdır. Öğrencilerin konu ile ilgili temel bilgileri edinmelerini sağlayan bu basamak öğrencilerin konuya dair genel bir bakış açısı edinmelerine olanak tanımaktadır. ğrenme ortamındaki her öğrenciden bu aşamayı başarıyla tamamlaması beklenir. En çok görev seeneğının sunulduğu bu basamaktaki etkinlikler, ünite kapsamındaki konular hakkında bilgi toplamayı sağlayacak şekilde tasarlanır. Her bir görev zorluk seviyesine ve tamamlanması için gerekli olan zamana dayalı olarak belirli bir puan değeri bulunmaktadır.

C basamağında verilebilecek görevler. Konuyu ders kitabından okuma ve zet çıkarma, ders kitabı dışından önerilen kaynaklardan okuma, konuyla ilgili önerilen makaleleri okuma ve özetleme, önerilen videoları izleme ve notlar alma, kelimeler için flaş kartlar hazırlama, bülten panosu tasarlama, broşür hazırlama vb.

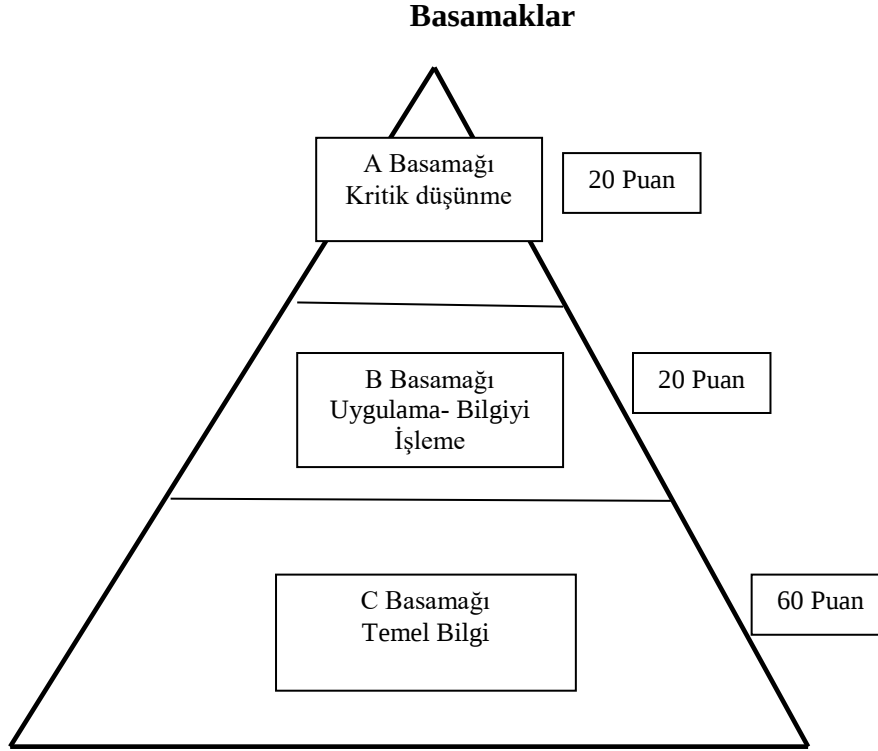
Orta basamak, öğrencilerin edindikleri yeni bilgilerle oynamasını, manipüle etmesini, önceki veya eş zamanlı bilgi ve çalışmalarıyla bağdaştırmasını gerektiren B basamağıdır. C basamağında öğrenilen bilgilerin uygulanmasına, düzenlenmesine ve öğrencilerin problem çözme becerisine katkı sağlayacak etkinlikler bu basamakta yer almaktadır.

B basamağında verilebilecek görevler. Uygulama yapma, problem çözme, beceri sergileme, deney yapma vb.

st basamak ise, öğrencilerin büyük sorular sorabilmesini, eleştirel analiz yapabilmelerini ve karar verme becerilerinin gelişmesini sağlayan A basamağıdır. Eleştirel düşünme, zgn fikir ya da ürünler tasarlama gibi en st düzeyde ve en karmaşık düşünmelere teşvik edecek etkinlikler bu basamakta yer almaktadır. Bu basamakta öğrencilerden, öğrenilen

bilgilere eleştirel gözle bakıp analiz edebilmeleri ve orijinal bir öğrenme ürünü ortaya koyarak senteze ulaşmaları beklenmektedir.

A basamağında verilebilecek görevler. Değerlendirme yazısı yazma, orijinal bir ürün (rapor, maket vb.) ortaya koyma.

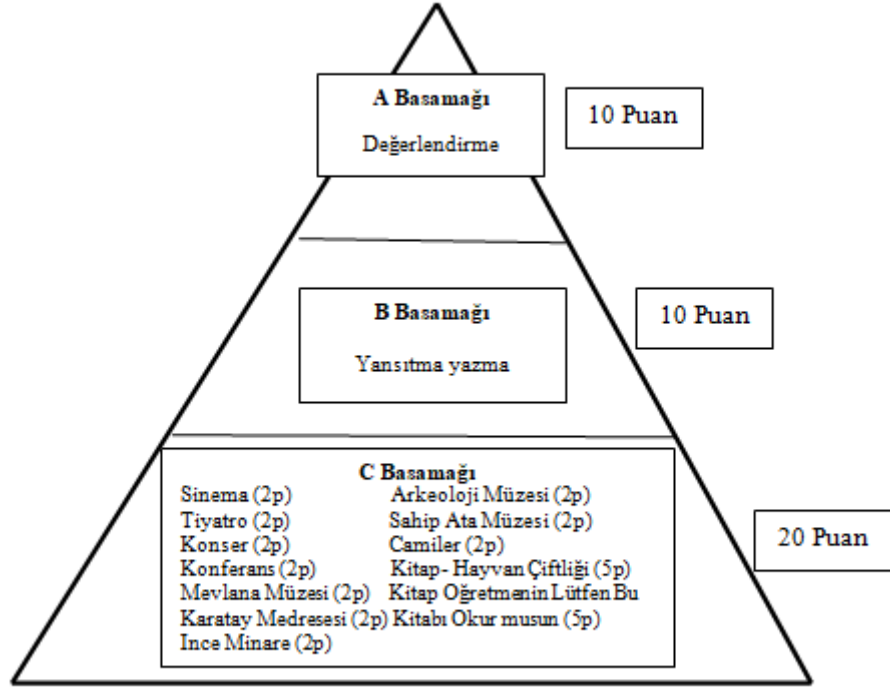
Örnek

Basamaklı öğretim eğitim fakültesinde eğitime giriş dersinde uygulanmıştır. Öğrencilere dönem başında verilen yönerge, uygulama süreciyle ilgili fikir verebileceği düşüncesiyle aşağıda paylaşılmıştır.

Aşağıdaki üçgende belirtilen görevlerden alınan puan ile final sınavından alınacak puan toplamı final puanı olacaktır. Çoktan seçmeli bir final sınavı yapılacaktır. Bu sınav 60 puan üzerinden değerlendirilecektir. Ödevlerden de alınabilecek en yüksek puan 40'dır.

C basamağından alınabilecek en yüksek puan 20'dir. C basamağından gerçekleştirilen etkinlikler kadar puan alınır. Örneğin sadece iki kitabı okuyan başka bir etkinlik yapmayan bir öğrenci sadece 10 puan alır. Sadece sinema ve tiyatroya giden öğrenci 4 puan alır. C basamağından 20 puanlık görev seçmelisiniz. C basamağından 20 puan almadan B

basamağına çıkılamaz. B basamağında, C basamağında gerçekleştirilen etkinliklerden en az biri ya da birkaçı ile ilgili bir yansıtma yazısı yazılmalıdır. Yansıtma yazısı ile ilgili derste bilgi verilecektir. B basamağını da tamamlayan öğrenci A basamağına çıkabilir. A basamağında etkinliklere dayalı olarak bir değerlendirme yazısı yazılması beklenmektedir. Değerlendirme yazısı ile ilgili bilgi derste verilecektir.

Değerlendirme

Vize ve final sınavı sonuçları, ödev-proje-uygulama sonuçları tüm süreçlerin (öğrenme çıktıları-içerik-öğretme-öğrenme süreci) etkililiği konusunda dönütler sunar. Değerlendirme araçlarının seçiminde belirleyici öğrenme çıktılarıdır. Öğrenme çıktılarına ulaşılp ulaşılmadığını ortaya koyabilecek değerlendirme araçları seçilmelidir. Örneğin çoktan seçmeli bir test bazı öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi için uygun olmayabilir.

Dönem sonunda, dönemin değerlendirilmesi amacıyla öğrencilerin yazılı görüşlerini almak son derece işe yarar dönütler sunabilmektedir. “Bu dersin daha etkili olabilmesi için, sizden sonra alacakların daha çok faydalanabilmeleri için uygulanan yöntemde, konularda, etkinliklerde, işlenişte neler değiştirilmeli, neler devam etmeli? Değerlendiriniz.” sorusu sorulabilir ve öğrencilerin görüşleri yazılı olarak alınabilir. Tüm dönütlere göre öğrenme

çıktılarında, içerikte, öğrenme-öğretme sürecinde ve değerlendirmede güncellemeler, iyileştirmeler, düzenlemeler yapılabilir.